

Nejvyšší soud

prostřednictvím

Okresního soudu
v Liberci

ke sp. zn. 3 T 42/2020

Podle § 265d odst. 1 písm. a) trestního řádu a ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného

L. K., nar. ***, trvale bytem ***,

dovolání

proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 9. 2020 sp. zn. 55 To 285/2020, kterým byl podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 trestního řádu na podkladě odvolání státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Liberci ve výroku o trestu zrušen rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 11. 6. 2020 sp. zn. 3 T 42/2020, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest, a podle § 259 odst. 3 trestního řádu bylo nově rozhodnuto o uložení trestu obviněnému,

a to z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 11. 6. 2020 sp. zn. 3 T 42/2020 byl obviněný L. K. uznán vinným jednak zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) trestního zákoníku, jednak přečinem poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. Této trestné činnosti se měl obviněný dopustit tím, že

*„v L. dne 15. 4. 2019 požádal pod cizí identitou prostřednictvím internetových stránek www.XXXXXXXX.cz o poskytnutí spotřebitelského úvěru jako osobní půjčku ve výši 919.000 Kč a předložil naskenovaný občanský průkaz, výpis z účtu č. *****/****, potvrzení o výši příjmu u společnosti M. I. (B.), s.r.o., IČ: *****, na jméno svého syna M. K., nar. ***, bez jeho vědomí a bez jeho souhlasu a k jeho škodě a na základě těchto cizích údajů byla automatizovaným systémem žádost vyhodnocena jako vyhovující a následně elektronicky přes zaregistrované telefonní číslo *** *** *** uzavřel obžalovaný se společností B. P. P. F., registrační číslo *** *** ***, se sídlem ***, smlouvu o úvěru č. *****, na jejímž základě byl poskytnut úvěr ve výši 919.000 Kč, se splátkou ve výši 12.700 Kč splatnou vždy k 17. dni v měsíci na dobu 120 měsíců a předmětné finanční prostředky byly zaslány dne 18. 4. 2019 na účet č. xxxxxxxx/xxxx, ke kterému měl obžalovaný dispoziční oprávnění, a finanční*

*prostředky byly dne 18. 4. 2019 ve výši 400.000 Kč, dne 23. 4. 2019 2x po 200.000 Kč a dne 24. 4. 2019 ve výši 118.500 Kč převedeny na účet č. yyyyyyy/yyyy, který je veden pro společnost L. T. s.r.o. u R. a.s., s uživatelským oprávněním M. K., nar. ***, a obžalovaného, včetně přímého elektronického bankovníctví, vše ke škodě společnosti B. P. P. F., které vznikla škoda ve výši 880.800 Kč, neboť z poskytnutého úvěru obžalovaný uhradil 38.200 Kč“.*

2. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 209 odst. 4 trestního zákoníku za užití § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let. Podle § 84 trestního zákoníku za užití § 81 odst. 1 trestního zákoníku byl výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložen a nad obviněným vysloven dohled. Podle § 84 odst. 1 trestního zákoníku byla stanovena zkušební doba v trvání čtyř let. Podle § 229 odst. 1 trestního řádu byla poškozená společnost B. P. P. F., registrační číslo *** ***, odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti tomuto rozsudku podala státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Liberci odvolání ve prospěch obviněného L. K., a to do výroku o trestu. Při veřejném zasedání konaném dne 1. 9. 2020 bylo v intencích § 254 odst. 2 trestního řádu podané odvolání rozšířeno ve prospěch obviněného též o výrok o vině, v němž měl původně napadený výrok o trestu původ. O tomto odvolání rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci nyní napadeným rozsudkem ze dne 1. 9. 2020 sp. zn. 55 To 285/2020 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 trestního řádu zrušil rozsudek soudu prvního stupně toliko ve výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 trestního řádu pak sám ve věci rozhodl tak, že obviněnému uložil podle § 209 odst. 4 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon podle § 84 trestního zákoníku za použití § 81 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložil za současného vyslovení dohledu a podle § 85 odst. 1 trestního zákoníku stanovil zkušební dobu v trvání čtyř let. Jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn.

4. Krajský soud považoval právní hodnocení soudu prvního stupně za příléhavé. I přesto, že se obviněný dopustil žalovaného skutku v souvislosti s uzavřením úvěrové smlouvy, jeho jednání nespočívalo pouze v uvedení nepravdivých či hrubě zkreslených údajů rozhodných pro úvěrového věřitele ve vztahu k uzavření úvěrové smlouvy, nýbrž rovněž v uvedení úvěrové společnosti v omyl o osobě, která má být účastníkem úvěrové smlouvy v postavení dlužníka. Jednání, jímž se obviněný dopustil žalovaného skutku, vykazuje znaky neplatného jednání podle § 580 odst. 1 občanského zákoníku, pro absenci projevu vůle úvěrového dlužníka. Z tohoto neplatného jednání proto nemohla být platně sjednávána ani uzavřena úvěrová smlouva a jednalo se pouze o uvedení bankovního ústavu v omyl neplatným právním jednáním obviněného, který nejednal svým jménem. Navíc toto podvodné jednání předcházelo samotnému procesu sjednávání a uzavírání smlouvy o finanční službě podle § 1841 občanského zákoníku. Obviněný tedy podle krajského soudu neuvedl pouze nepravdivé údaje ve vztahu k uzavření úvěrové smlouvy, nýbrž uvedl věřitele v omyl stran samotného účastníka závazkového vztahu v postavení dlužníka a docílil tak situace, kdy věřitel osobu obviněného za účastníka úvěrové smlouvy vůbec nepovažoval ani neměl možnost v případě porušení smluvních podmínek se na obviněném domáhat plnění smluvních povinností. Co se týká právní kvalifikace skutku i jako přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) trestního

zákoníku, k tomu krajský soud pouze uvedl, že obviněný se žalovaného jednání dopustil na úkor svého syna, aniž by tento měl o jeho jednání povědomí, čímž mu způsobil vážnou újmu na právech, neboť byl věřitelem považován za dlužníka a byly vůči němu činěny kroky v souvislosti s neplněním povinností z daného závazkového vztahu. Krajský soud se tedy v otázce právní kvalifikace skutku ztotožnil s právními závěry soudu prvního stupně (viz blíže odstavec 7 napadeného rozsudku).

5. S uvedenými právními závěry soudů se však nelze ztotožnit.

6. Podstatou jednání obviněného bylo, že uzavřel s poškozenou B. P. P. F. smlouvu o spotřebitelském úvěru na částku 919.000 Kč vydávaje se přitom za svého syna M. K., jemuž tím měla zároveň bez bližšího popisu vzniknout vážná újma na právech, neboť byl neoprávněně považován poškozenou společností za dlužníka ze sjednané úvěrové smlouvy. Úvaha krajského soudu, že obviněným sjednaná úvěrová smlouva jménem jeho syna je smlouvou neplatnou podle § 580 odst. 1 a § 583 občanského zákoníku, a z tohoto důvodu se nemohlo jednat o jednání *při sjednávání či uzavření smlouvy o úvěru*, však nemá oporu ani v zákoně, ani v judikatuře Nejvyššího soudu. Nereflektuje ani obdobnou situaci, která již byla před stejným senátem krajského soudu řešena pod sp. zn. 55 To 537/2016. Nelze se ztotožnit ani s odvolacím soudem aprobovanou právní kvalifikací skutku obviněného též jako sbíhajícího se přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, neboť ta nenalezla odraz v popisu skutku, ani v provedeném dokazování a je opět v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu

ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. 4 Tdo 1315/2013 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019 sp. zn. 7 Tdo 1257/2019).

7. Trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy uvede, mimo jiné, nepravdivé údaje. Za nepravdivé se považují údaje, jejichž obsah vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o němž je pachatelem podávána informace, a to byť jen o některé důležité skutečnosti pro uzavření úvěrové smlouvy. K trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 trestního zákoníku není nutné, aby věřitel jednal v omylu, resp. aby jednání pachatele (dlužníka) vedlo k omylu banky nebo jiného věřitele, na základě kterého by poskytl plnění ve formě peněžních prostředků dlužníkovi, jak konstruuje krajský soud. K trestní odpovědnosti není nutný ani vznik škody, a proto ani úmysl pachatele nemusí ke vzniku škody směřovat, i když zpravidla tomu tak bude.

8. Z judikatury Nejvyššího soudu plyne, že zásadním údajem, o němž má být poškozená informována pravdivě, aby se mohla kvalifikovaně rozhodnout, zda s takovou osobou uzavře či neuzavře závazkový vztah, je údaj o identitě dlužníka (k tomu srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011 sp. zn. 3 Tdo 600/2011). Byť v případě, že pachatel aktivně vystupuje při jednání s věřitelem jako odlišný subjekt, dochází tím zároveň k omylu na straně banky, stále se jedná o uvádění nepravdivého údaje v rámci procesu sjednávání úvěrové smlouvy, což je pro právní posouzení jednání pachatele zásadní. Již jen z jazykového výkladu použitého nedokonavého vidu v popisu objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu – sjednávání – je zřejmé, že se jedná o popis určitého děje či procesu, který v konečném důsledku může, ale také

nemusí vést k uzavření úvěrové smlouvy. Proto patří trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 trestního zákoníku k trestným činům předčasně dokonáným, a proto také trestní odpovědnost za uvedení nepravdivých, hrubě zkreslených údajů či zamlčení údajů podstatných stíhá pachatele již za jednání „v předpolí“ vlastního uzavření úvěrové smlouvy (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2016 sp. zn. 4 Tdo 489/2016).

9. V posuzovaném případě bylo úmyslem pachatele dosáhnout uzavření úvěrové smlouvy, na jejímž základě by mu byly vyplaceny finanční prostředky, a to pod identitou osoby, která o daný úvěr nežádala, neměla o něm žádnou vědomost, nevěděla, že „jí“ byl nějaký úvěr poskytnut, přitom však měla následně plnit povinnosti vyplývající z uzavřené smlouvy. Pokud krajský soud dovodil, že uzavřená úvěrová smlouva nebude pro rozpor s občanským zákoníkem platná, což vylučuje možnost posoudit jednání obviněného právě jako trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 trestního zákoníku, je tato skutečnost pro posouzení odpovědnosti pachatele irelevantní, obzvláště tehdy, pokud neplatnost způsobil pachatel sám tím, že jeho jednání odporuje dobrým mravům ve smyslu § 580 odst. 1 občanského zákoníku, ba co více, odporuje i trestnímu právu (k důsledkům takové úvahy srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2011 sp. zn. 5 Tdo 1375/2011 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2014 sp. zn. 6 Tdo 386/2014).

10. Vztah mezi trestnými činy podvodu a úvěrového podvodu lze vyjádřit tak, že § 209 odst. 1 trestního zákoníku je obecným ustanovením postihujícím podvodné jednání v podstatě v jakékoli souvislosti, jestliže jím byla způsobena škoda a došlo k obohacení, zatímco § 211 odst. 1 trestního zákoníku je speciálním ustanovením postihujícím podvodné jednání mimo jiné v souvislosti se sjednáváním úvěrové smlouvy, aniž by bylo nutné, aby vznikla škoda a došlo k obohacení, přičemž způsobení škody je při splnění zákonných předpokladů okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby (k tomu srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2006 sp. zn. 7 Tdo 918/2006, příp. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2002 sp. zn. 5 Tdo 614/2002). S ohledem na uvedený vztah speciality mezi oběma ustanoveními je zřejmé, že jednání pachatele mělo být (v době rozhodování soudů) posouzeno jako zločin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 5 písm. c) trestního zákoníku ve znění do 30. 9. 2020, neboť tímto jednáním byla poškozené společnosti způsobena škoda přesahující hranici škody značné podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku ve znění účinném do 30. 9. 2020.

11. Výše naznačené závěry krajského soudu by v praxi znemožnily aplikaci § 211 trestního zákoníku na obdobná jednání při sjednávání úvěrové smlouvy, kde úvěrovanou částkou by byla částka nižší než určující hranice škody nepatrné podle § 138 odst. 1 trestního zákoníku, neboť na ta by bylo nutno nahlížet jako na jednání přestupkového charakteru. Takový závěr by učinil § 211 odst. 1 trestního zákoníku v případě sjednání úvěrové smlouvy na cizí identitu se škodou nižší než nepatrnou fakticky obsoletní i přesto, že způsobení škody není znakem této skutkové podstaty. Tento přístup již byl ostatně témuž krajskému soudu vytknut ve věci vedené pod sp. zn. 55 To 537/2016, která rezultovala ve zrušení usnesení krajského soudu usnesením Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2017 sp. zn. 3 Tdo 954/2017.

12. Pokud jde o druhou přisouzenou právní kvalifikaci, přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku se měl obviněný dopustit tím,

že sjednal úvěrovou smlouvu na identitu svého syna, čímž uvedl poškozenou B. P. P. F. v omyl, a způsobil vážnou újmu na právech poškozeného M. K. Z tohoto popisu však není patrné, jaká konkrétní újma na právech měla poškozenému M. K. vzniknout, třebaže se jedná o jeden z obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu poškození cizích práv (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. 4 Tdo 1315/2013).

13. V popisu skutku je třeba vždy vyjádřit se zřetelem k okolnostem konkrétního případu, o jaké právo a v jaké oblasti společenských vztahů šlo, jaká byla intenzita újmy na zasaženém právu či právech a jaké následky to mělo pro poškozeného, zejména zda šlo o škodlivý následek na právech lehce nebo obtížně odstranitelný, a jaká byla intenzita takového následku. Těmito požadavky se však žádný ze soudů dostatečně nezabýval. Odvolací soud k tomu pouze lakonicky konstatoval, že poškozený M. K. musel čelit krokům ze strany poškozené B. P. P. F., když se na něm domáhala plnění závazku, který nesjednal.

14. Z výpovědi M. K. se podává pouze tolik, že mu věřitelé, nikoli pouze tento konkrétní věřitel, hrozili exekucí, pokud nezačne splácet. Poté vyšlo najevo, že dluží celkem 3.000.000 Kč, což jsou ovšem všechno dluhy jeho otce. Proto požádal o insolvenční řízení a podal trestní oznámení. Při výpovědi v hlavním líčení dne 11. 6. 2020 z výpovědi tohoto poškozeného plyne, že obviněný jeho jménem uzavřel řadu úvěrových smluv, o části poškozený věděl, o této konkrétní nikoli. Během krátké doby vyšlo jednání obviněného najevo, proto podal insolvenční návrh. Nicméně nebylo to v důsledku tohoto jediného úvěru, úvěrů bylo více a v této konkrétní věci čelil pouze telefonickému dotazování ze strany poškozené, jak hodlá plnit splátkový kalendář. Jiné kroky vůči němu poškozená nečinila. Poškozený se rovněž nepřipojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody, a to ani nemajetkové újmy.

15. Uvedené skutečnosti nenalezly odraz v doplnění popisu skutku o další znaky objektivní stránky skutkové podstaty přečinu podle § 181 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, ani v úpravě právní kvalifikace tak, že tato právní kvalifikace jednání obviněného by byla vypuštěna. Nebyly tak naplněny nároky na popis skutku kladené judikaturou (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 8 Tdo 1267/2016, nebo ze dne 6. 5. 2015 sp. zn. 11 Tdo 1432/2014). Soudy tak zvolily zjednodušující přístup, který spočívá v tom, že v případě spáchání trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 trestního zákoníku (zde navíc nesprávně kvalifikovaného jako trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku) uvedením nepravdivého údaje o identitě žadatele, pokud je uvedena identita jiné existující osoby, vždy vede ke kvalifikaci jednání i jako trestného činu poškození cizích práv podle § 181 trestního zákoníku. Takový závěr se však vymyká dosavadní rozhodovací praxi i judikatuře.

16. Lze tak uzavřít, že žalované jednání obviněného mělo být v době jeho rozhodování právně posouzeno pouze jako zločin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 5 písm. c) trestního zákoníku, nikoliv jako jednočinný souběh zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) trestního zákoníku a přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. Správnost uvedené právní kvalifikace mohl a měl odvolací soud přezkoumat na podkladě odvolání státního zástupce rozšířeného ve prospěch obviněného též proti výroku o vině,

resp. na podkladě postupu podle § 254 odst. 2 trestního řádu. Pokud tak Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci neučinil, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.

S ohledem na popsané skutečnosti

navrhují,

aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit podle § 265r odst. 1 písm. b) trestního řádu:

1. podle § 265k odst. 1, 2 trestního řádu zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 9. 2020 sp. zn. 55 To 285/2020, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
2. a dále postupoval podle § 265l odst. 1 trestního řádu a přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Pokud by Nejvyšší soud shledal, že v posuzované věci je nutno rozhodnout jiným než navrhovaným způsobem, vyjadřují i pro tento případ souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) trestního řádu].

Brno 5. listopadu 2020

JUDr. Pavel Zeman
nejvyšší státní zástupce